

Ainaži

Publicēts: 13.10.2022.

Teritorija: 5,1 km²

Iedzīvotāju skaits: 720

Attālums līdz Rīgai: 116 km

Ainaži ir pilsēta Latvijā, Limbažu novadā, pie pašas Igaunijas robežas Baltijas jūras krastā, 116 km no Rīgas. Robežojas ar Ainažu un Salacgrīvas pagastiem un Igaunijas Pērnavas apriņķa Hēdemēstes pagastu.

Nosaukums

1638. gada vācu rakstos šī apdzīvotā vieta saukta par Dorf Haynisch, vēlāk vienkārši Haynasch. Citos rakstu avotos sastopams arī nosaukums Ainiži. Jānis Endzelīns uzskatīja, ka pilsētas nosaukums cēlies no lībiešu vārda āina vai igauņu vārda hain — 'siens' vai hainastee — 'ceļš', kas iebraukts vedot sienu no jūrmalas pļavām. Pastāv teorija, ka pilsēta savu vārdu ieguvusi no lībiešu vārda ainagi, kas nozīmē — vientuļš.

Vēsture

Dzelzceļa Ainaži—Valmiera—Smiltene nobeigums Ainažu ostā (1926).

Pilsēta izveidojusies sena lībiešu zvejnieku ciemata vietā. Oficiālos dokumentos Ainažu vārds pirmoreiz parādās 1564. gadā kā kroņa īpašums. Vēlāk tas nonāk Svētciema muižas pārvaldē. 1800. gadā Ainažu ciemu ar zemi atdala no ieķīlātās Svētciema muižas un tas nonāk Mazstraupes īpašnieku baronu Meijendorfu īpašumā.

19. gadsimta otrajā pusē Kurzemes un Vidzemes zvejnieku ciemos bija daudz lēta darbaspēka. Tuvējie meži, kuros auga daudz mastu priedes, deva materiālu kuģu būvei. Tādēļ šeit attīstījās kuģu būvniecība un rosīga tirdzniecība.

Ainažos tika nodibināta pirmā jūrskola Latvijā, kuru 1864. gadā pēc Krišjāņa Valdemāra ierosinājuma nodibināja tālbraucējs kapteinis Kristiāns Dāls. Mācības bija bezmaksas un notika latviešu, igauņu, vēlāk arī krievu valodās. Izvērsās kuģu būvniecība. Jūrskola pastāvēja 50 gadus, līdz Pirmajam pasaules karam. 1880.-1890. gados ik gadu skolu beidza 20—30 tālbraucēju stūrmaņu un kapteiņu.

Ainažu miests dibināts 1869. gadā. No 1900. līdz 1905. gadam Ainažos uzbūvēja Ainažu ostu. 1912. gadā tika atklāta dzelzceļa

līnija Ainaži—Valmiera—Smiltene. Caur ostu Vidzemes saimniecības eksportēja graudus, linus un citas preces. Pilsētas budžetu papildināja arī nodokļi no kuģu un dzelzceļa kravām. Jūrskola pastāvēja līdz Pirmajam pasaules karam.

Pirmā pasaules kara laikā no 1915. gada jūnija līdz 1916. gada aprīlim Ainažos dislocējās Krievijas armijas 431. Tihvinas pulka štābs, kas aizsargāja Rīgas līča piekrasti. Lai nodrošinātos pret vācu desantu, krasta līnija tika nostiprināta ar aizsardzības būvēm, tilti mīnēti, dzelzceļš nojaukts, bet Ainažu ostas infrastruktūra (tostarp ostā atrodošies kuģi) — iznīcināti. 1917. gada decembra beigās Ainažus bombardēja 7 vācu aeroplāni. 1917. gada 13. oktobrī vācu kuģu eskadra divas stundas bombardēja piekrasti. Cēsu kauju laikā 1919. gada 23. jūnijā igauņu mīnukuģis "Wambola" Ainažu ostā izcēla desantu, lai sagrābtu landesvēra bruņuvilcienu.

Pēc kara jūrskolas ēkā novietojās ostas valde un pamatskola. 1920. gadā Kā Ainažu miests tika apstiprināts kā patstāvīga pašvaldības vienība, bet 1926. gadā Ainažiem piešķīra pilsētas tiesības. Lai gan 1920.—1930. gados tika veikti darbi, lai Ainažu ostu atdzīvinātu (atjaunots viļņlauzis, ostas akvatorija tika atbrīvota no nogrimušo kuģu vrakiem un padziļināta, uzcelta bāka u.c.), tas izdevās tikai daļēji. Kuģi ostā joprojām nevarēja piestāt pie piestātnes, to kravas nācās pārkraut uz baržām ar velkoņu palīdzību. Piemēram, tādā veidā Staiķeles papīra fabrikai tika piegādātas akmeņogles.

Lielus postījumus Ainažiem nodarīja arī Otrais pasaules karš — 1944. gadā Ainažus bombardēja Sarkanās armijas pikējošie bumbvedēji, bet atkāpjoties Vērmahta karaspēks izpostīja ostas infrastruktūru. Lai gan pēc kara osta tika daļēji atjaunota, uzplaukumu pilsēta vairs nepiedzīvoja. Līdz ar Pērnavas ostas izbūvi Ainažu osta savu ekonomisko nozīmi sāka zaudēt.

Daba

Ainažiem pakļautās teritorijas reljefu veido Piejūras zemiene. Ainažu rietumpusē ir 5 km garš aizsalstošas jūras krasts, kur ietek tikai Blusupīte. Savdabīga ir Ainažu jūrmala — posmā starp Ainažiem un Kuivižiem gar jūras krastu plešas 100 līdz 300 metrus plata randu pļavu josla.

Lielā pārsvarā meži, uz lgaunijas pusi sākas lieli purvi. Tūristiem interesants rajons saistās ar Salacu, kas, tekot no austrumiem, pie Mērnikiem pagriežas uz dienvidiem. Šajā 14 km garajā posmā Salaca vēl ir strauja, kritums pa metram uz 1 km, vietām straujgabali — "tači", vairākās vietās klintis.

Iedzīvotāji

Ainaži ir Vidzemes mazākā pilsēta (655 iedzīvotāju 2020. gadā). Apmēram puse no Ainažu iedzīvotājiem ir darbaspējīgā vecumā.

Reliģija

Pilsētā darbojas ev.-lut. draudze, baptistu draudze, kas dibināta 1991. gadā. Sv. Arsēnija pareizticīgo draudze pēc gandrīz 40 gadiem 1995. gadā atguva savu dievnamu. Tā atjaunošanas iniciatore 1990. gadā bija a/s "Ainaži", pēc tam ar sponsoru atbalstu darbus turpināja pilsētas pašvaldība.

<https://www.limbazunovads.lv/lv/ainazi>